

Juha Viertola
jkk.viertola@gmail.com
puh. 050 64222

Eduskunta
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Asia Asiantuntijalausunto OTL Juha Viertola

HE 16/2018 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Viite Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnan pyyntö 17.5.2018

Sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

LAUSUNTO HE 16/2018 vp

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta on pyytänyt lausuntoani Hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa ja eräksi siihen liittyviksi laeista.

Lausuntoa on pyydetty teemalla järjestöjen näkökulma muodostuvaan palvelukokonaisuuteen.

Esitän lausuntonani seuraavia muutamia havaintoja:

1.
Järjestöjen toiminnan luonne

Järjestöjen eli oikeudelliselta muodoltaan pääosin aatteellisten yhdistyksien ja säätiöiden tarkoitus ja toiminnan luonne eroavat liiketoimintaa harjoittavien yritysten toiminnan luonteesta ja julkisen hallinnon toiminnan tarkoituksesta. Yhdistysten tarkoituksena on aatteellisen tarkoituksen toteuttaminen ja säätiöiden tarkoituksena on hyödyllisen tarkoituksen toteuttaminen. Yritysten tarkoituksena taasen on lähtökohtaisesti voiton tuottaminen.

Järjestöjen tausta sosiaali- ja terveyspalveluiden palveluntarjoajana on historiallisesti pitkä. Järjestöjen syntyyn sosiaali- ja terveyspalveluiden alalle ovat vaikuttaneet monet eri syyt, joista osa liittyy eri aikoina olleisiin tarpeisiin järjestää ja tuottaa näitä palveluita, koska julkinen sosiaali- ja terveydenhuolto ei niitä tarjonnut. Osaltaan järjestöjen syntyyn sosiaali- ja

terveydenhuollon alalla on vaikuttanut myös aikaisemmat Raha-automaattiyhdistyksen avustukset, joita annettiin järjestöille, mutta joita julkishallinto ei voinut saada. Tästä syystä kunnat esimerkiksi ovat olleet aktiivisesti mukana erilaisissa sosiaali- ja terveydenhuollossa toimivissa säätiöissä.

Hallituksen esityksessä on todettu, että täysin tasapuolisia toimintaedellytyksiä on haastavaa luoda maakunnan liikelaitoksen ja yritysmuotoisten toimijoiden välille, koska toimijoihin kohdistuvat säädöspohjaiset velvoitteet ovat erilaisia. Vastaava on todettavissa myös järjestöjen osalta, kun niitä verrataan liikelaitoksiin ja yrityksiin.

2.

Valinnanvapauden piiriin ehdotettujen palveluiden oikeudellinen luonne

Perustuslakivaliokunta ei vielä toistaiseksi ole antanut lausuntoaan käsiteltävänä olevasta hallituksen esityksestä ja sen sisällöstä. Tämän hetkisen käsitykseni ja sosiaali- ja terveysministeriön virkamiehiltä saamani käsityksen mukaan hallituksen esityksen valmistelussa on perustuslakivaliokunnan aiemman lausunnon (PeVL 26/2017vp) perusteella pidetty näkökulmana sitä, että valinnanvapauden piirissä olevat palvelut, niiden järjestäminen ja tuottaminen olisivat perustuslain 124 §:n tulkinnalla julkisia hallintotehtäviä. Näiden palveluiden järjestämisen ja tuottamisen antaminen muille kuin viranomaisille on rajoitettua perustuslain 124 §:n perusteella. Taustalla on osaksi ajatus siitä, kun kyse on julkisista hallintotehtävistä, niin kyse ei olisi EU-lainsäädännössä tarkoitetusta taloudellisesta toiminnasta. Sosiaali- ja terveysministeriön virkamiehiltä saamani käsityksen mukaan valinnanvapauden piiriin tulevien palveluiden tuottamisen järjestämisessä ei myöskään sovellettaisi julkisista hankinnoista annettua lainsäädäntöä.

3.

Palveluiden tuottamiseen liittyvät hallinnolliset velvoitteet

Hallituksen esityksen mukaan valinnanvapauden piirissä olevien palveluiden tuottamisessa sovellettaisiin hallintolakia, lakia viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999), lakia sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa, kielilakia, saamen kielilakia ja viittomakielilakia sekä rikosoikeudellista virkavastuuta. Näiden hallinnollisten velvoitteiden asettaminen sisältyy vakiintuneesti perustuslakivaliokunnan edellytyksenä julkisten hallintotehtävien antamiseen muille kuin viranomaisille.

Edellä mainitut hallinnolliset velvoitteet voivat rajata järjestöjen mahdollisuuksia toimia valinnanvapauden piirissä olevien palveluiden tuottajana.

4.

Verolainsäädännön soveltaminen

Järjestöt ovat pääsääntöisesti tuloverolain 22 §:n perusteella yleishyödyllisiä yhteisöjä, jotka ovat verovelvollisia tuloverolain perusteella vain elinkeinotulostaan ja rajoitetusti kiinteistötulosta.

Käsitykseni mukaan yleishyödyllisen yhteisön elinkeinotoimintana tai elinkeinotulona ei ole pidetty lakisääteisen, julkisen hallintotehtävän hoitamisesta saatavia tuloja.

Yrityksen ovat lähtökohtaisesti verovelvollisia ja hallituksen esityksessä ehdotetaan tuloverolain soveltamisen laajentamista suoran palvelun tuottojen osalta myös maakuntien tuloihin.

Yleishyödyllisinä yhteisöinä pidettävien järjestöjen verotuksellinen asema tulisi tuloverolain soveltamisen ja elinkeinotulon käsitteen kannalta todeta selkeästi lainvalmisteluasiakirjoissa, jotta valinnanvapauden piirissä toimivien palveluiden tarjoajien verotuksellinen kohtelu tulojen osalta olisi selkeää ja ennakoitavaa.

Helsingissä 23. toukokuuta 2018

Juha Viertola
Oikeustieteen lisensiaatti

